Euroopan parlamentin jäsen
Laura HUHTASAARI

22.2.2021

EDUSKUNNAN YMPÄRISTÖVALIOKUNNALLE

VIITE: Ympäristövaliokunta perjantai 26.02.2021 klo 09.30 / VNS 7/2020 vp / Asiantuntijapyyntö

Allekirjoittanut kiittää mahdollisuudesta lausua asiaan ja lausuu asiassa kunnioittavasti seuraavaa:

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta käsittelee EU-politiikkaa pääpiirteissään arvojen, kilpailukyvyn, ilmastoasioiden, turvallisuuden ja Suomen vaikuttamisen näkökulmista. Lausunnossa on vastaavasti otettu kantaa ao. näkökulmiin selonteon luvuittain (1-5).

1. Suomen EU-politiikka vihreän kasvun ja digitalisaation vuosikymmenellä

Selonteko ottaa ensimmäisen luvun alussa kantaa EU:iin rauhanprojektina. Valitettavasti se ei tuo esille, että rauhan nykyisen EU:in alueelle toi USA:n, Britannian ja muun länsiliittouman sekä Neuvostoliiton sotatoimet, jotka päättyivät 8.5.1945 Saksan ehdottomaan antautumiseen. Sitä seurannut blokkijako (NATO ja Varsovan liitto) ja Euroopan kahtiajako toivat suurvaltain välisen jännitteen Eurooppaan, mutta samalla lopettivat kummankin liittouman maiden väliset sodat. Vuonna 1992 laaditulla Maastrichtin sopimuksella 1993 perustettu Euroopan unioni-niminen järjestö tai sen edeltäjät eivät ole minkään nykyistä EU:in aluetta koskettavan rauhansopimuksen osapuolia. Väite rauhanprojektista ei saa tukea historiasta. Suomen osalta rauhantilaan siirryttiin Pariisin rauhansopimuksella (SopS 20/1947), sotatoimet Suomen alueella päättyivät 27.4.1945. Hiili- ja teräsunionin perustamista perusteltiin aikanaan rauhan säilyttämisellä Saksan ja Ranskan välillä, mutta globaalin kehityksen myötä tuo painotus ei vastaa tätä päivää.

Päinvastoin voidaan argumentoida, että nykyisten suurten EU-maiden, kuten Saksan ja Ranskan, johdolla on historiassa luotu paljon epävakautta, kun Saksa ja Ranska ovat vuorollaan pyrkineet yhdistämään Eurooppaa ja integraatiokehitys on palvellut lähinnä noita maita. Tästä taas löytyy historiallista näyttöä.

Luku 1 käsittelee EU:ia kuin valtiota, ja puhuu strategisesta autonomiasta sekä globaalista toimijuudesta. Ottaen huomioon Euroopan maiden erilaisen geopoliittisen aseman, historian, talouksien erilaisuuden, kansojen ja kulttuurien erilaisuuden tai vaikkapa COVID-19 -kriisin epäonnistuneet yhteiset rokotehankinnat ja jäsenmaiden tekemät omat linjaukset, voidaan näiden käsitteiden todeta olevan vähintäänkin todellisuudelle vieraita. Väite yhtenäisyydestä suhteessa Brexitiin ei myöskään pidä paikkaansa. Jäsenmailla on ollut hyvin erilaisia suhtautumistapoja asiaan. Lisäksi on selvinnyt — mikä sinänsä on täysin ymmärrettävää — että mm. ainakin Saksa kävi omia[1] kahdenvälisiä Brexit-neuvotteluja Britannian kanssa. Mainittakoon, että maininnat turvallisuusyhteisöstä eivät saa katetta Suomen turvallisuuspoliittisista realiteeteista; EU:illa ei ole armeijaa ja vain pienellä osalla jäsenmaista on sellaista sotilaallista suorituskykyä, jota teoriassa

[1] https://www.spiegel.de/politik/deutschland/brexit-bundesregierung-verhandelte-separat-mit-grossbritannien-a-00000000-0002-0001-0000-000174874845 (”Bundesregierung verhandelte separat mit Großbritannien”, Der Spiegel 15.1.2021)

voitaisiin hyödyntää Suomen puolustamiseen. Ottaen huomioon Suomen maantieteellinen asema ja mahdollisen kriisin laajuus, on vähintäänkin epätodennäköistä, että yksikään jäsenmaa uhraisi suorituskykyään Suomen alueen puolustamiseksi.

2. Yhteiset arvot kaiken perustana

Selonteko viittaa EU:n yhteisiin arvoihin eli demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteeseen sekä perus- ja ihmisoikeuksiin. Listaus ei ole yhteneväinen SEU artikla 2:n kanssa ja selonteon mainitsema solidaarisuus arvona ei kuulu SEU 2 artiklan listaukseen. Solidaarisuudesta SEU -sopimuksessa on maininta artiklassa 32, joka tosin liittyy ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Luvun 2 mainitsema sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat huomionarvoisia.

Katalonian tapahtumat itsenäisyysäänestyksen alla ovat kuitenkin osoittaneet, että Euroopan unioni -nimisen järjestön johtohahmot tai jäsenvaltioiden edustajat eivät tuomitse esimerkiksi iäkkäisiin äänestäjiin kohdistunutta väkivaltaa äänestyspaikoilla. Viimeaikaiset tapahtumat liittyen katalonialaisen räppärin Pablo Hasélin tuomioon eivät ole saaneet Amnestyn vetoomuksistakaan huolimatta virallista paheksuntaa Suomen tai Brysselin vallanpitäjiltä. Suomenkielisen vähemmistön syrjivä kohtelu Ahvenanmaalla ei myöskään nouse keskusteluun, vaikka suomenkielisillä ei ole Ahvenanmaalla oikeutta edes omankieliseen perusopetukseen, puhumattakaan muista kielellisistä oikeuksista

Nämä esimerkit osoittavat, että puhe arvoista, ihmisoikeuksista, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta on valikoivaa.

3. Maailman kilpailukykyisin ja sosiaalisesti ehein ilmastoneutraali unioni

Ilmastoon ja ympäristöön on ladattu useita yleviä tavoitteita, jotka peittävät alleen sen tosiasian, että Suomen omat CO_2-päästöt ovat promillen luokkaa globaalisti ja samalla koko EU:in osuus on myös pieni verrattuna vaikkapa Kiinaan. Selonteko ei arvioi, miten jo harvaan asuttu, maantieteellisesti laaja ja energian käytöstä riippuvainen (lämmitys, teollisuus) unioni tulee selviämään yhä kiristyvistä tavoitteista. Lisäksi siinä ei oteta huomioon, että Suomi on jo tehnyt mittavia päästövähennyksiä ja päästötavoitteemme ovat kireimpiä EU:ssa. Selonteossa mainitaan vuoteen 2030 ulottuva biodiversiteettistrategia. Biodiversiteettistrategian tarkoitusperät ovat kannatettavia, mutta biodiversiteettikriisiä ei tule hoitaa ajamalla metsäteollisuus pois Suomesta. Missä muualla metsäteollisuus on yhtä kestävää ja vastuullista kuin Suomessa? Metsien ennallistaminen, metsittäminen ja suojelu ei voi pelkästään olla laskettavissa kestäväksi taloudelliseksi toiminnaksi. EU-selonteko puolustaa ansiokkaasti Suomen metsäteollisuuden toimintaedellytyksiä ja korostaa ettei tule luoda tilannetta, jossa jokin maa voi hyötyä Suomen metsänieluista ja jättää niiden avulla omia päästövähennyksiä tekemättä. Yhteistä maatalouspolitiikkaa käsitellään puhumalla sen tavoitteista, mutta ei valoteta, kuinka Suomessa maanviljelijät kärsivät byrokratiasta ja tilojen määrä on vähenemään[2] päin, mikä on riskitekijä huoltovarmuudelle. EU:n osuus maailman bruttokansantuotteesta kutistunee[3] 2024 alle 15 %:n ja samalla Kiinan merkitys kasvaa. Selonteon tulisi valottaa EU:n rakenteellisia ongelmia sekä tuoda esiin yhteisvaluutta euron ongelmat. Valitettavasti selonteko ei perustele, miksi Suomen tulisi kuulua euroon, vaikka useat talousasiantuntijat ovat esittäneet aiheesta perusteltuja huolia. Muut

[2] https://www.luke.fi/uutinen/maatilojen-maara-vahenee-yha-suuria-tiloja-aiempaa-enemman/ (”Maatilojen määrä vähenee yhä – suuria tiloja aiempaa enemmän”, Luonnonvarakeskus 27.2.2020)

[3] https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-11/europe-to-coax-u-s-back-to-wto-amid-growing-china-challenge ”Europe to Coax U.S. Back to WTO Amid Growing China Challenge ”, Bloomberg 11.2.2021)

pohjoismaat ovat pärjänneet hyvin euron ulkopuolella ja epäselväksi jää, mistä nuo usein Suomeen vertautuvat maat ovat jääneet paitsi säilyttämällä oman valuuttansa. Selonteko jättää kertomatta, että usea iso jäsenmaa ei ole noudattanut kasvu- ja vakaussopimusta, mikä on olennainen puute. Selonteossa väitetään seuraavaa:

”Muuttuvassa globaalissa toimintaympäristössä toimivalla talous- ja rahaliitolla (EMU) on keskeinen merkitys EU:n yhteisten arvojen, kriisinkestävyyden, poliittisen koheesion sekä EU:n ja Suomen kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.” (s.22)

Tämä lause jätetään kokonaan perusteluitta, vaikka siinä sotketaan talous- ja rahaliitto (eli myös yhteisvaluutta) arvoihin ja puhutaan samaan aikaan ”kokonaisturvallisuudesta”. Perustelujen pois jättämisessä kyse on ilmeisesti taktisesta laiminlyönnistä, mutta selväksi ei esimerkiksi käy, millä tavalla eurovaluuttaan kuuluminen ja sen mukana tulleet vastuut ja riskit sekä oman rahapolitiikan menetys luovat turvallisuutta. Oheinen kohta on selonteolle ominainen, mielikuvavaikuttamiseen pyrkivä iskulauseen omainen toteamus, joka on realiteeteille vieras.

Verotuksen ja omien varojen osalta selonteko ei tee mitä sen pitäisi, eli selosta, mistä uusissa omissa varoissa on kyse. Ei ole olemassa mitään EU:n omia varoja. Kaikki omat varat tulevat jäsenvaltioilta jäsenmaksuina, tullimaksujen tilityksinä tai uusina, rahoituskehyskaudelle 2021-27 tulevina maksuina. Kaikki EU:n käytössä oleva raha on jäsenmaiden rahaa, riippumatta siitä, millä nimellä asiaa halutaan kutsua. Hiilitullien osalta selonteko ei tuo esiin sitä tosiasiaa, että kotimainen ja muu eurooppalainen teollisuus on kavahtanut sitä tapaa, jolla EU-parlamentti asiaa on ajanut. Parlamentin oma-aloite mietintö hyväksyttiin[4] 5.2.2021 Epäilyksiä teollisuuden piirissä ovat herättäneet myös komission ilmastopääosaston (DG Climate Action) näkemykset hiilitullien edistämisestä.

Elpymisvälinettä käsitellään mittavuudestaan huolimatta pinnallisesti ja riskejä ei tuoda esiin. Elpymisväline vie EU:ia selkeästi liittovaltion suuntaan ja tuo Suomelle uusia taloudellisia rasitteita. Elpymisvälineen vaikutusarvioon ei viitata, koska sellaista ei tiettävästi ole olemassa.

4. EU vahvana globaalina toimijana ja turvallisuusyhteisönä

Selonteolle ominaiseen tapaan EU:ille halutaan globaalia roolia ja vaikutusvallan vahvistamista. Koska jäsenmaat ovat historialtaan, taloudeltaan ja ennen kaikkea geopoliittiselta asemaltaan aivan erilaisia, on mainittu pyrkimys hyvin idealistinen. Määräenemmistöpäätösten lisäämistä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa kannatetaan, tosin selonteko ei selosta, että se vähentäisi pienen maan vaikutusvaltaa.

Kiinan kanssa solmittu investointisopimus palvellee[5] pitkälti Saksan etua. Selonteko ei myöskään analysoi sitä, millaisessa tilanteessa kaikki tai osa jäsenmaista on, jos Venäjän ja Kiinan strateginen kumppanuus konkretisoituu. Euroopan maille se voi merkitä valintatilanteita. Yhdysvallat voi edellyttää kumppaneiltaan sitoutumista erilaisiin asioihin, sen tuki ei tule olemaan ilmaista. Historiallisesti Yhdysvallat ja Venäjä ovat hoitaneet suhteensa kuitenkin kahdenvälisesti.

[4] https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/ENVI-PR-648519_FI.html (MIETINTÖLUONNOS pyrkimyksistä luoda WTO:n sääntöjen mukainen EU:n hiilidioksidipäästöjen tullimekanismi (2020/2043(INI)), 5.2.2021 Euroopan parlamentti)

[5] https://www.politico.eu/article/germanys-drive-for-eu-china-deal-draws-criticism-from-other-eu-countries/ (Germany’s drive for EU-China deal draws criticism from other EU countries, Politico 1.1.2021)

Ulkopoliittisen instituutin tutkija Mika Aaltola kiinnittää kirjoituksessaan[6] (IS 20.2.2021) huomiota Yhdysvaltain johtaman maailmanjärjestyksen muuttumiseen ja Kiinan nousuun.

Yhdysvallat on suhtautunut uudenkin hallinnon alla penseästi Iranin ydinsopimukseen palaamiseen ja tässäkin suhteessa EU:in ja Yhdysvaltojen kannat eroavat.

Huolimatta siitä, että Yhdysvallat saattaa viimeisimmän tiedon[7] mukaan luopua NS2-kaasuputkeen liittyvistä sanktioista, se pyrkii edelleen pysäyttämään hankkeen. Tämä on Itävallan, Saksan ja eräiden muiden maiden linjan vastaista. Esimerkiksi Puola on suhtautunut hankkeeseen suurella varauksella ja pyrkii[8] itse täyteen riippumattomuuteen Venäjän kaasusta vuoden 2022 loppuun.

Viimeaikaiset tapahtumat itäisellä Välimerellä osoittivat, että selonteon käsitys EU:in turvallisuutta vakauttavasta vaikutuksesta on etäinen todellisuudesta. Huolimatta Kyproksen ja Kreikan vaatimuksista Espanja ja Italia estivät[9] kovemmat pakotteet Turkille. Kriisiytynytkään tilanne ei vaikuttanut em. maiden kantoihin Turkki-pakotteissa. Huomiotta jäävät myös NATO:n sisäiset vakavat jännitteet, mm. Turkin ja Ranskan välillä.

Samoin esimerkiksi Kroatian, Slovakian ja Tšekin[10] sekä Unkarin[11] tekemät rokotehankintapäätökset osoittavat, että EU:n halu koordinoida rokotehankinnat yhtenäisellä linjalla on pahasti epäonnistunut.

Selonteossa todetaan (s. 32) seuraavaa:

”Solidaarisuudella on Suomelle vahva turvallisuuspoliittinen merkitys, ja Suomi kantaa vastuuta Euroopan turvallisuudesta yhdessä muiden EU:n jäsenvaltioiden kanssa. Solidaarisuus tarkoittaa sitä, että Suomi saa pyydettäessä apua ja että Suomi antaa tarvittaessa apua toiselle jäsenvaltiolle tai Euroopan unionille.”

Sotilaallisen maanpuolustuksen osalta Suomen geopoliittinen ja historiallinen asema ei saa arvoistaan kohtelua ja selonteossa ei joko osata tai haluta osoittaa jäsenmaiden erilaista asemaa. Lissabonin sopimuksen avunantolauseke, johon selonteon lainaus viittaa, ei vastaa sotilaallisia, logistisia tai geopoliittisia realiteetteja tai resurssien tilaa. Asiaa tuntematon lukija voi saada tilanteesta täysin harhaanjohtavan kuvan.

Ottaen huomioon se, että kaikilla jäsenmailla on omia kahdenvälisiä suhteita suurvaltoihin, ei vaatimus yhtenäisyydestä kolmansiin vastaa reaalipoliittista tilannetta. Rauhan aikana Suomen puolustuskykyä mitataan muiden toimesta kyvyllä valvoa aluettaan ja torjua mahdolliset alueloukkaukset. Avunantolausekeviittauksen ja turvallisuuden välillä ei ole yhteyttä todellisuuteen.

---

[6] https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000007813929.html (Mika Aaltolan kolumni: Napaisuusvaihteluiden taitaminen on Suomelle elintärkeää, IS 20.2.2021)
[7] https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-19/u-s-expected-to-leave-germans-out-of-next-nord-stream-sanctions (U.S. Expected to Leave Germans Out of Next Nord Stream Sanctions, Bloomberg, 19.2.2021)
[8] https://www.reuters.com/article/pgnig-gazprom-idUSL8N27V469 (UPDATE 1-Poland's PGNiG tells Gazprom it plans to end gas supply deal in 2022, Reuters 15.11.2019)
[9] https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/greece-asks-germany-italy-and-spain-to-impose-arms-embargo-on-turkey/ (”Greece asks Germany, Italy and Spain to impose arms embargo on Turkey”, Euractiv 21.10.2021)
[10] https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/croatia-slovakia-launch-operation-sputnik/ (”Croatia, Slovakia launch ‘Operation Sputnik’ ”, Euractiv 18.2.2021)
[11] https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/russias-sputnik-v-vaccine-gets-all-clear-in-hungary/ (”Russia’s Sputnik V vaccine gets all-clear in Hungary” , Euractiv 8.2.2021)

Suomen turvallisuudelle merkityksellistä olisi Ottawan maamiinat kieltävästä sopimuksesta irtautuminen ja oman ilmatorjuntansa parantaminen ulottumaan erittäin korkeisiin maaleihin. Tällainen kyky Suomelta puuttuu.

Selonteko odotetusti suhtautuu myönteisesti EU:in laajentumiseen ja korostaa vapaan liikkuvuuden Schengen-alueen etuja, vaikka tosiasiassa siirtolaiskriisi lopetti Schengenin. Se ei avaa laajentumisen tuomia riskejä mitenkään ja jättää huomiotta kustannusnousun, joka tulee oletusarvoisesti nettosaajamaiden liittymisestä unioniin. Laajentumisen käsittely on siis edelleen subjektiivista ja täysin Suomen kansallisen edun vastaista. Myönteiset maininnat Turkin EU-jäsenyydestä osoittavat ymmärtämättömyyttä poliittisesta tilanteesta.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen ei kerro millaisia ratkaisuja Suomi ajaa eikä varsinkaan valota tulevien ratkaisujen vaikutusta. Oletusarvoisesti ja kokemusperustaisesti EU:in vallanpitäjät haluaisivat vapaasti jäsenmaista riippumatta sijoittaa Afrikan ja Lähi-idän väestöä jäsenmaihin. Tällainen tie on ehdottoman väärä.

5. EU:n toiminnan ja Suomen EU-vaikuttamisen kehittäminen

Selonteon ansioksi voidaan lukea se, että siinä kannatetaan EU-parlamentin istuntojen keskittämistä yhteen paikkaan. Sen sijaan se ei esitä muita keinoja karsia EU:in kuluja. Selonteossa ei kannateta perussopimusten muutoksia, joita lähivuosina saattaa olla edessä.

Yhteenveto

Selonteko käsittelee EU-politiikkaa holistisesti ja kattavasti, mutta kuitenkin yleisluontoisesti. Se sisältää paljon normatiivisia lauseita sekä yleispiirteisesti lausuttuja tavoitteita. Se ei sisällä merkittävästi konkretiaa. Se käsittelee Euroopan unioni-nimistä järjestöä itsestäänselvyytenä korostetun myönteisessä valossa eikä pyri analysoimaan edes nimellisen objektiivisesti Suomen suvereniteetille aiheutuvaa kaventumista tai vaikkapa valuutta-alueen ongelmia. Se lähtee vahvasta vaihtoehdottomuuden narratiivista tarjoten EU:ia eräänlaisena patenttivastauksena kaikkiin suuriin kysymyksiin. Kriittinen tarkastelunäkökulma puuttuu.

Selonteko ei ota huomioon reaalipoliittisia tosiasioita, jäsenmaiden erilaisia merkittäviä näkemyseroja isoissa kysymyksissä, kuten suurvaltasuhteissa, ja antaa lukijalleen harhaanjohtavan kuvan EU:in ulko- ja turvallisuuspoliittisesta vaikutuksesta. Se kytkee yhteen toisiinsa liittymättömiä asioita (kuten yhteisvaluutan ja turvallisuuden) eikä anna tällaisille koville väitteille lähdeviitteitä.

LAURA HUHTASAARI
Euroopan parlamentin jäsen (ps)